

इंडिया, तो म्हणल्यार भारत

अध्याय

5

भारतांत खूब पयलींच्या काळांत आध्यात्मीक आनी सांस्कृतीक एकवट आशिल्लो आनी हिमालय आनी दोन दर्या हांचे मदल्या मनीसपणाच्या ह्या सगळ्या व्हड सर्जाचे जिविताचें सामकें सामान जालें.

– श्री अरबिंदो

आकृती 5.1. सुमार 2,300 वर्सां पयलीं गांवगिऱ्या भारतांतलें एक दृश्य (उत्तर गेटीकडलो व्हड सांची स्तूपा)

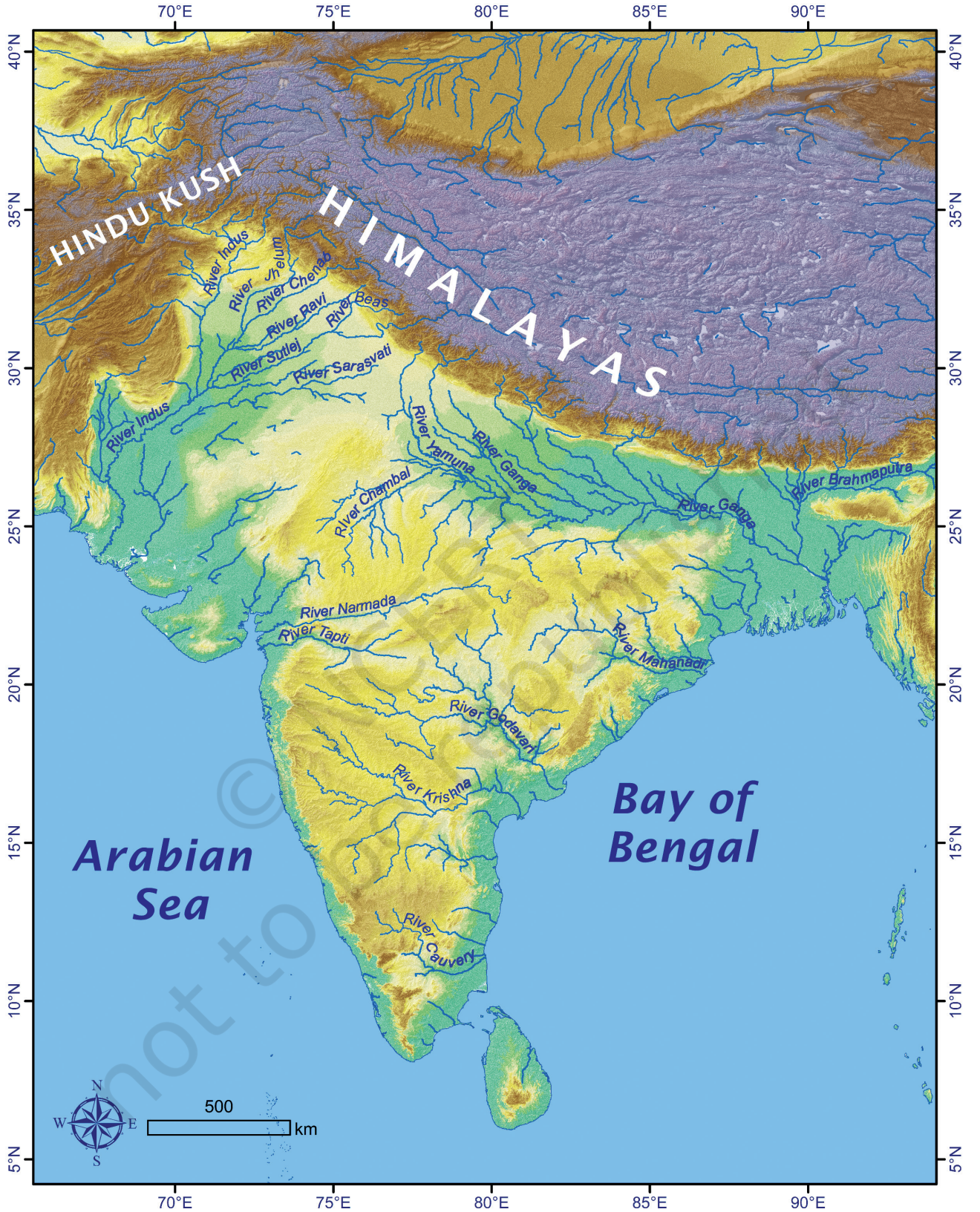
व्हडले प्रस्न

1. आमी भारताची व्याख्या कशी करतले?
2. भारताक पुर्विल्लीं नांवां कितें आशिल्लीं?

0681CH05

आकृती 5.2 भारतीय उपखंडाचो फिजिकल नकाशा, तातूंत कांय न्हंयो आसात.

आयज आमकां खबर आशिल्लो भारत एक आधुनीक राश्ट्र आसा, तातूंत निश्चित शिमो, निश्चित राज्यां आनी लोकसंख्या आसा. पूण 500 वर्सां पयलीं, 2000 वर्सां पयलीं वा 5 हजार वर्सां पयलींय तें खूब वेगळें आशिल्लें. संवसारांतल्या ह्या वाठाराक, जाका आमी चड करून 'भारतीय उपखंड' म्हणटात, ताका जायतीं वेगवेगळीं नांवां आनी बदलपी शिमो आसात. भारताचो भूतकाळ आनी उत्क्रांती हांचे विशीं आमी जायत्या वेगवेगळ्या स्त्रोतांतल्यान शिकूंक शकतात. आमी सोद घेवया .

हे विशीं चिंतात

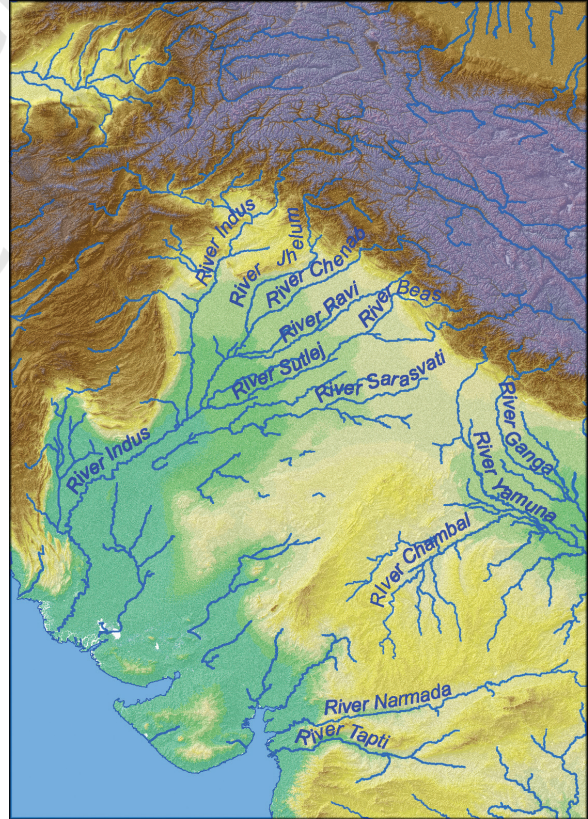
अध्यायाचे सुरवेक भारतीय उपखंडाचो फिजिकल नकासो विचारांत घेयात. ताच्यो सैमीक शिमो खंयच्यो आसात ज्यो तुमी सोदून काडूंक शकतात?

इतिहासाच्या काळांत भारताक जायत्या नांवांनी पाचारलां – थंयचे रहिवासी आनी भायल्यान येवपी भोंवडेकारानी. हीं नांवां पुर्विल्ल्या ग्रंथांतल्यान, प्रवासी आनी तिर्थस्तांची म्हायती आनी शिलालेखांतल्यान आमकां मेळटात .

रहिवासी: एका विशिश्ट सुवातेर रावपी लोक.

भारतीयांनी भारताक कशें नांव दवरलें

रिगवेदा हो भारताचो सगळ्यांत पुर्विल्लो ग्रंथ; सातव्या अध्यायांत आमकां दिसतलें, की तें कितलेशेच हजार वर्सां पोरणें. हाका लागून उपखंडाच्या नॉर्थव्हस्ट वाठाराक 'सप्त सिंधवा' म्हणल्यार 'सात न्हंयांची भूंय' हें नांव मेळा. 'सिंधवा' हें उतर 'सिंधू' ह्या उतरावयल्यान आयलां, जाचो अर्थ इंडस न्हंयेचो वा कांय वेळार सादारणपणान न्हंयेकडेन जाता.

आकृती 5.3. भारतीय उपखंडाचो नॉर्थव्हस्ट वाठार

काळांतरान फुडें वचून भारतांतल्या हेर वाठारांचीं नांवां साहित्यांत दिसतात. महाभारत ही भारतांतलो एक नामनेचो ग्रंथ (ताचे विशीं आमी 'आमचें सांस्कृतीक दायज आनी ज्ञान परंपरा' ह्या विशयांत वाचतात). म्हत्वाची गजाल म्हणल्यार तातूंत काश्मिरा (चड वा उण्या प्रमाणांत आयचो काश्मीर), कुरुक-हेत्रा (आयज हरियाणाचो कांय भाग), वंग (बंगालाचो कांय भाग), प्रागज्योती-हा (सुमार आयचो आसाम), कच्च (आयचो कच्छ), केरळ (चड वा उणो आयचो केरळ) आनी हेर जायत्या प्रदेशांची वळेरी आसा .

सोदून काडूया

पान 79 वयल्या नकाशांत (आकृती 5.4) दिल्ल्या खंयच्याय प्रदेशांचीं नांवां तुमकां याद जाता? तुमी आयकल्ल्यांची वळेरी करात..

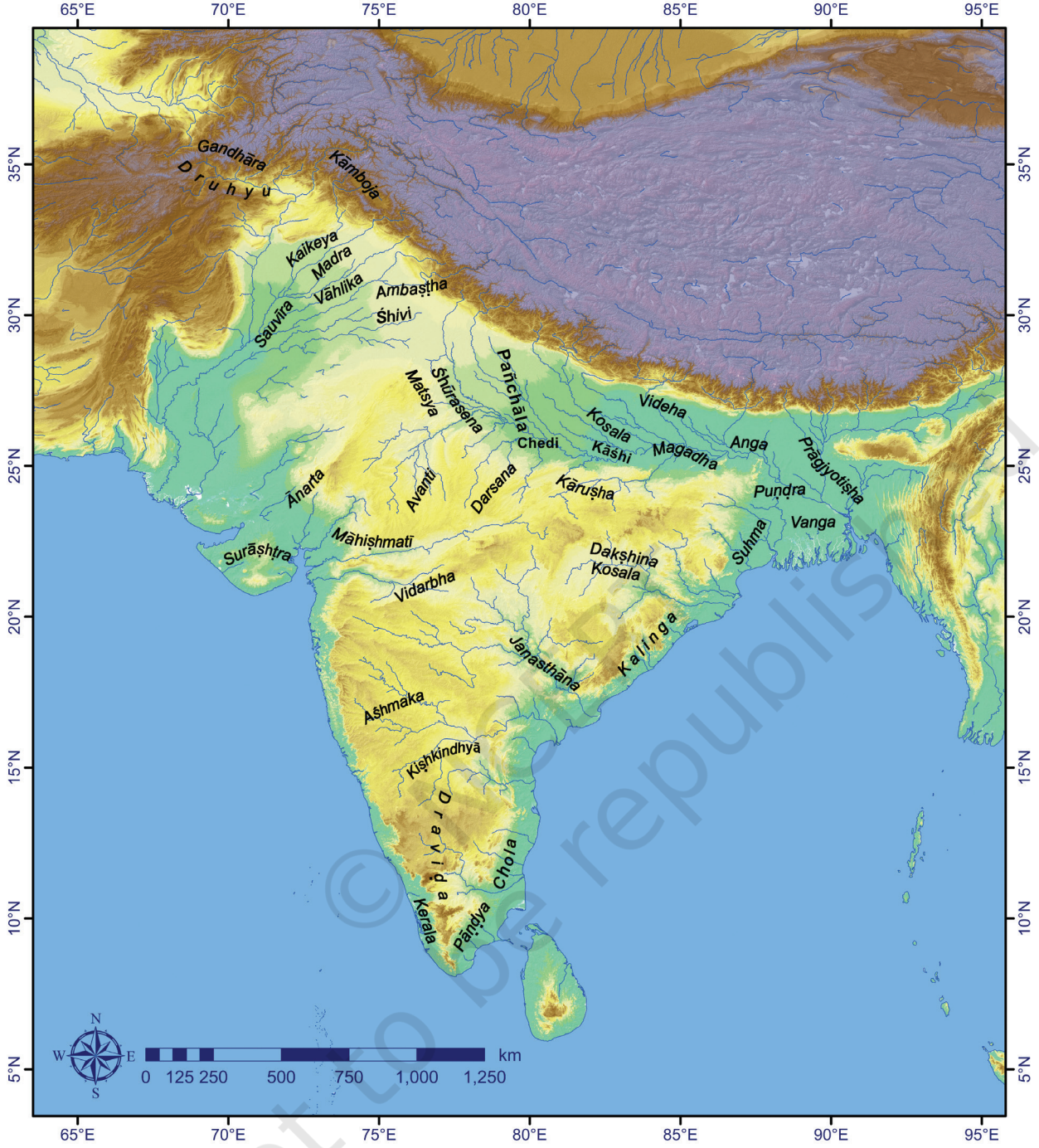
पूण पुराय भारतीय उपखंडाचें नांव आमकां केन्ना मेळटा? पुर्विल्ल्या भारतीय ग्रंथांची तारीख काडप कठीण आशिल्ल्यान हो प्रस्न जाप दिवप सोंपें न्हय. महाभारतांत 'भरतवर्ध' आनी 'जंबूद्वीपा' हीं उतरां वापरल्यांत आनी हें दीर्घ काव्य बी.सी.इ. कांय शेंकड्यां सावन बरयलां अशें विद्वान सादारणपणान मान्य करतात..

'भरतवर्ध' ही पयली संज्ञा स्पश्टपणान पुराय उपखंडामेरेन पातळ्ळ्या आनी ह्या ग्रंथांत जायत्या न्हंयांचीं आनी लोकांचीं नांवां आस्पावल्यांत. 'भरतवर्ध' म्हणल्यार 'भरतस देश'. भरत' हें नांव पयलेच खेपे ऋग्वेदांत आयलां, थंय ताचो उल्लेख वैदिक लोकांच्या एका मुखेल गटाचो आसा .

दुसरी संज्ञा 'जंबूद्वीपा' म्हणल्यार 'जांभळांच्या झाडाच्या फळांचो जुंवो'. हें खरेंच भारतांतलें मूळचें एक सामान्य झाड, ताका 'जंबूल झाड', 'मलबार प्लम ट्री' अशेंय म्हणटात. 'जंबूद्वीपा' म्हणल्यार भारतीय उपखंड.

खरें म्हणल्यार एका भारतीय सम्राटा कडल्यान आमकां बरी सुलूस मेळटा – ताचें नांव अशोका आनी आमी ताका उपरांत मेळटले; सद्याक ताची तारीख बी.सी.इ सुमार 250 अशें आमी घेवंक शकतात.

जशें आमी पळयला, ताणें आमकां जायते शिलालेख सोडला. तातूंतल्या

आकृती 5.4. महाभारतांत नोंद केल्ल्या कांय प्रदेशांचो नकाशा. (तातूंतल्या जायत्या राज्यांचोय उल्लेख ग्रंथांत मेळटा.) त्या प्रदेशांची याद दवरपाची गरज ना, पूण ते उपखंडाचो पुराय भूगोल कसो व्यापतात तें लक्षांत घेयात.

एका ग्रंथांत ताणें 'जंबूद्वीप' हेंच नांव वापरून पुराय भारताचें वर्णन केलें, तातूंत त्या काळांत आयज बांगलादेश, पाकिस्तान, तशेंच अफगाणिस्तानांतले कांय भाग आस्पावताले.

कांय शतकां उपरांत 'भारत' हें नांव सादारणपणान भारतीय उपखंडाक वापरतात. देखीक- विष्णु पुराण नांवाच्या पुर्विल्ल्या ग्रंथांत आमी वाचतातः

उत्तरं यत् समुद्रस्य हिमाद्रेश्चैव
दक्षिणं वर्षं तद् भारतं नाम ...
"दर्याचे उत्तरेक आनी बर्फाळ दोंगराचे दक्षिणेक
आशिल्ल्या देशाक भारत अशें म्हण्टात."

हें नांव, 'भारत' आयजूय वापरांत आसा. उत्तर भारतांत सादारणपणान 'भारत' अशें बरयतात, जाल्यार दक्षिण भारतांत चड करून 'भारतम्' अशें बरयतात.

हे विशीं चिचात

'बर्फाळ दोंगर' तुमी केन्ना शोदल्यात? भारताचें हें संक्षिप्त वर्णन बरोबर आसा अशें तुमकां दिसता?

देशांतल्या वेगवेगळ्या वाठारांनी भारता खातीर एकूच व्याख्या आपणायली ही लक्षांत घेवपाची गजाल. देखीक- एक कविता पुर्विल्ल्या तमीळ साहित्याचें, सुमार 2,000 वर्सां पयलींचें, एका राजाची तोखणाय करता जाचें नांव "[केप] दक्षिण कुमारीकडल्यान, उदेंतेकडल्या व्हड पर्वतांतल्यान, अस्तंतेकडल्या म्हासागरांतल्यान आनी अस्तंतेकडल्या म्हासागरांतल्यान..." आतां 'उदेंतेकडलो व्हड पर्वत' वळखपाक शकता आनी 'केप कुमारी' वळखुप कठीण जावचें न्हय. पुर्विल्ल्या भारतीयांक आपलो भूगोल बरे तरेन खबर आशिल्लो अशें दिसता !!

चुकोवपाक नाकात

पयलीं इंग्लीशींत बरयल्ल्या भारतीय संविधानांत सुरवेक 'इंडियेक, म्हणल्यार भारत' हें उतर वापरलां. तशेंच संविधानाच्या हिंदी आवृत्तींत 'भरत अर्थ भारत' हाचोच उल्लेख आसा.

सोदून काडूया

आकृती 5.5 (पान 82) हातूंत भारताच्या मूळ संविधानाच्या पयल्या पानाच्या ह्या पुनरुत्पादनांत 'इंडिया, तो म्हणल्यार भारत' हो वाक्प्रचार काडूं येता?

विदेश्यांनी भारताक कशें नांव दवरलें

भारताचो उल्लेख करपी पयलीं परकी लोक म्हणल्यार पर्शियन, इराणांतले पुर्विल्ले रहिवासी. बी.सी.इ 7व्या शेंकड्यांत एका पर्शियन सम्राटान लश्करी मोहीम सुरू करून इंडस न्हंयच्या वाठाराचेर ताबो मेळयलो, जाका आमी पळयल्ले प्रमाण पयलीं 'सिंधू' अशें म्हण्टाले. देखून, आपल्या सुरवेच्या नोंदींनी आनी फातरांच्या शिलालेखांत पर्शियन लोकांनी भारताचो उल्लेख 'हिंद', 'हिडू' वा 'हिंदू' असो केल्लो आसा, जे तांचे 'सिंधू' हे भाशेंतले रुपांतर आसात, हातूंत अजाप जावचें ना. (पुर्विल्ल्या फार्सी भाशेंत 'हिंदू' ही निवळ भुगोलीक संज्ञा आसा; हातूंत हिंदू धर्माचो उल्लेख ना, हें लक्षांत घेवचें.)

ह्या पर्शियन स्त्रोतांच्या आदारान पुर्विल्ल्या ग्रीक लोकांनी ह्या वाठाराक 'इंडोई' वा 'इंडिक' हें नांव दिलें. हें अक्षर तांचे ग्रीक भाशेंत अस्तित्वांत नाशिल्ल्यान तांणी 'हिंदू' हें सुरवेचें अक्षर 'ह' सोडलें.

सिंध

हिंदू

इंडोई/इंडिके

पुर्विल्ल्या चिनी लोकांनीय भारताकडेन संवाद सादलो. कितल्याशाच ग्रंथांत ते भारताचो उल्लेख 'यिंतू' वा 'यिंदू' असो करतात. हो शब्दूय मुळांत 'सिंधू' ह्या उतरातल्यान आयला, तो सकयल दिल्ले पद्धतींत :

सिंध

हिंदू

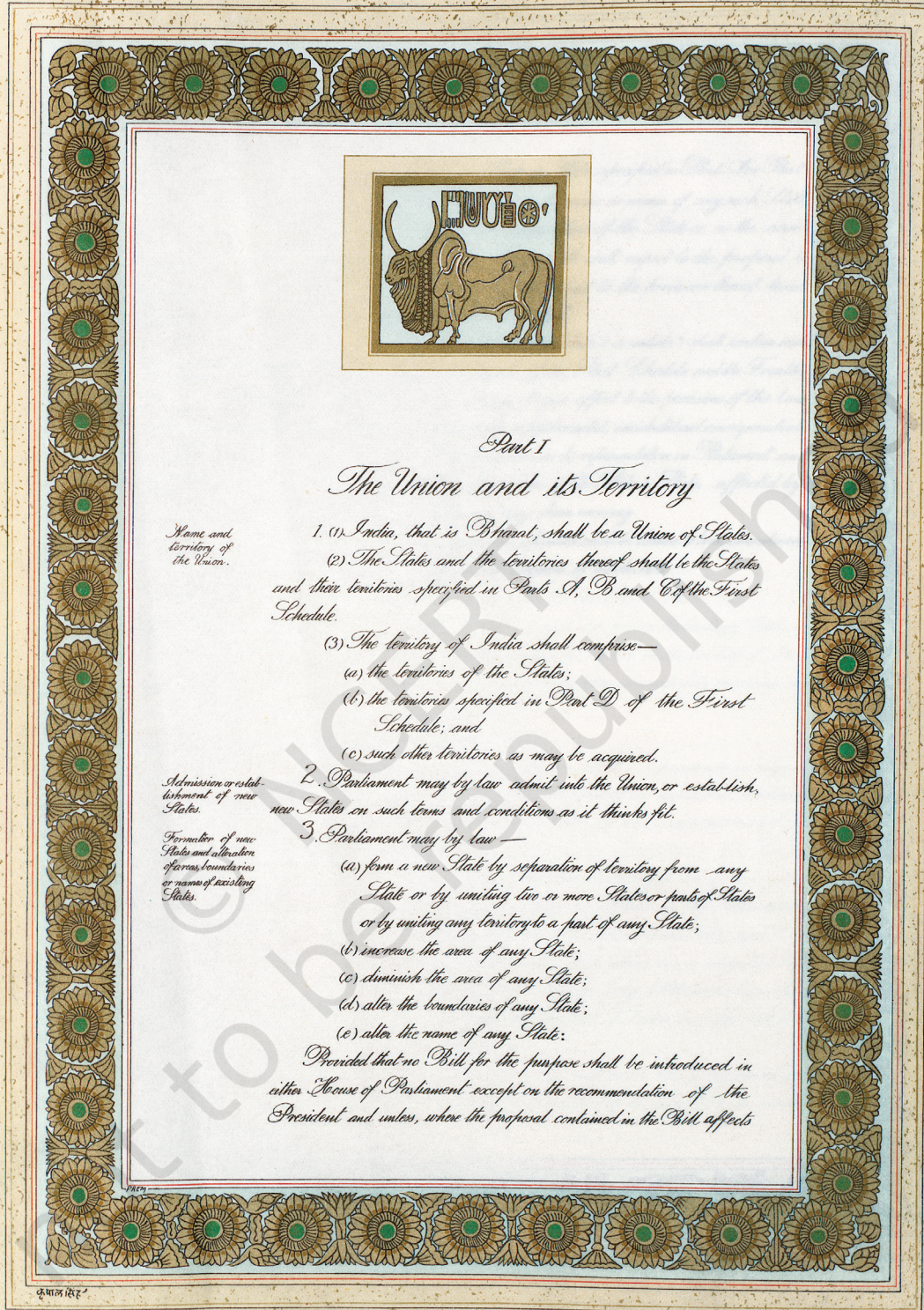
Indu

यिंदू

संविधानः.

राश्ट्राची मुळावी तत्वां
आनी कायदे सांगपी
दस्तावेज. सातवे यत्नेत
अभ्यास जावपी भारतीय
संविधान 1950 वर्सा लागू
जालें.

चुकोवपाक नाकात

झुआनझांग (पयलीं ह्युएन त्सांग, ह्वेआन त्सांग आदी) हाणें सी.इ च्या 7व्या शेंकड्यांत चीनांतल्यान भारतांत प्रवास केलो. ताणें भारतांतल्या जायत्या वाठारांनी भेट दिली, विद्वानांक मेळ्ळें, बौद्ध ग्रंथ एकठांय केले आनी 17 वर्सां उपरांत चीनांत परतलो. थंय ताणें आपल्यावांगडा घेतिल्ल्या हातबरपांचो संस्कृतांतल्यान चिनी भाशेंत अणकार केलो. शेंकड्यांनी वर्सां हेर कितल्याशाच चिनी विद्वानांनी भारताक भेट दिली..

आनीक एक चिनी शब्द, जो 'सिंधू' ह्या उतरातल्यान तयार जाला, तो म्हणल्यार 'तियानझू'; पूण हो शब्द 'स्वर्गीय धनी' अशेंय समजूं येतालें. हाचेवयल्यान पुर्विल्ल्या चिनी लोकांक बुद्धाची भूंय म्हूण भारताविशीं आशिल्लो आदर दिसून येता.

'हिंदुस्थान' ह्या हालींच्या उतराची तुमकां चड वळख आसूं येता, पूण सुमार 1,800 वर्सां पयलीं एका फार्सी शिलालेखांत तो पयलेच खेपे वापरलो हें तुमकां खबर नासतलें! उपरांत भारतांतल्या चडशा आक्रमकांनी भारतीय उपखंडाचें वर्णन करपाक ही संज्ञा वापरली. .

सोदून काडूया

भारताक जायत्या नांवांचें हें कोश्टक तुमी पुराय करूं शकता?

फारसी	
ग्रीक	
लॅटीन	भारत
चिनी	
अरबी आनी फार्सी	
इंग्लीश	भारत
फ्रेंच	इंडे

आमी फुडें वचचे पयलीं ...

- भारत ही एक पुर्विल्ली भूंय, जाका इतिहासाच्या काळांत जायतीं नांवां मेळ्ळ्यांत..
- भारतांतल्या पुर्विल्ल्या रहिवाशांनी दिल्ल्या नांवांमदीं 'जंबूद्वीप' आनी 'भरत' अशीं नांवां आसात. उपरांतचें काम काळांतरान व्हड प्रमाणांत जालें आनी चडशा भारतीय भाशांनी हें भारताचें नांव आसा .
- भारताक परकी भोंवडेकार वा आक्रमण करपी चड करून सिंधू वा इंडस न्हंयेपसून मेळिल्लीं नांवां आपणायताले; हाका लागून 'हिंदू', 'इंदोई' आनी निमाणें 'भारत' अशीं नांवां मेळ्ळीं.

प्रस्न, उपक्रम आनी प्रकल्प

1. अध्यायाचे सुरवेक उतराचो अर्थ कितें आसूं येता हाचेर चर्चा करची.
2. खरें काय खोटें?
 - ऋग्वेदांत भारताच्या पुराय भूगोलाचें वर्णन आसा.
 - विष्णुपुराणांत पुराय उपखंडाचें वर्णन आसा.
 - अशोकाच्या काळांत 'जंबूद्वीप' हातूंत आयज जें भारत आसा, अफगाणिस्तानाचे कांय भाग, बांगलादेश आनी पाकिस्तान हांचो आस्पाव आशिल्लो.
 - महाभारतांत काश्मीर, कच्छ, केरळ ह्या सारक्या जायत्या प्रदेशांची वळेरी आसा.
 - 'हिंदुस्तान' हें उतर पयलीं 2,000 वर्सां पयलीं एका ग्रीक शिलालेखांत आयलें
 - पुर्विल्ल्या फार्सी भाशेंत 'हिंदू' हें उतर हिंदू धर्माचो संदर्भ दिता.
 - ' 'भारत' हें नांव विदेशी प्रवाशांनी भारताक दिलां..
3. तुमचो जल्म सुमार 2000 वर्सां पयलीं जालो आनी आमच्या देशाक नांव दिवपाची संद मेळ्ळी जाल्यार तुमी खंयचें नांव वा नांवां वेंचून काडलीं आसतलीं, आनी कित्याक? आपल्या कल्पनेचो उपेग करात!
4. पुर्विल्ल्या काळांत संवसारांतल्या वेगवेगळ्या वाठारांतल्यान लोक भारतांत कित्याक प्रवास करताले? इतलो लांब प्रवास करपाक तांची प्रेरणा कितें आसूं येता? (सुचोवणी: उण्यांत उणें चार-पांच प्रेरणा) आसूं येता